

jen doufat, že další výzkumy na toto téma budou následovat. Autorka poskytla návod ke kritické reflexi paměti krajiny a přesvědčivě ukázala, jak důležité (a problematické) je napětí mezi pamětí a zapomínáním, respektive skutečnou a domnělou minulostí v interpretaci světa. Stejně zajímavá je ale samozřejmě i role přítomnosti a budoucnosti – tj. jak

aktuální zkušenost světa a anticipace jeho dalšího vývoje ovlivňuje naše (krajinařské) chování. I tímto směrem by se proto další výzkumy měly ubírat. Koneckonců jsou to zřejmě nespokojenost se současností a obava z budoucnosti, které vytvářejí živnou půdu pro rozvoj nostalgie, ať už té autentické, či té falešné.

Přemysl Mácha (EÚ AV ČR, v. v. i.)

**Jaroslav Vaculík – Mirosław Piwowarczyk (eds.),
Češi a Poláci na Ukrajině ve 20. století. Czesi i Polacy
na Ukrainie w XX wieku. Masarykova univerzita,
Brno 2018, 266 s.–**

Zvýšený zájem současné historiografie i masmédií o ukrajinskou problematiku nyní doplňuje práce pojednávající o osídlování tohoto prostoru našimi krajany s ohledem na osudy další zdejší menšiny tvořené polským etnikem. Mezeru v bádání o vlastních moderních národních dějinách zaplnil kolektiv českých a polských historiků pod vedením Jaroslava Vaculíka a Mirosława Piwowarczyka, když v roce 2018 publikoval výsledky řešení bilaterálního projektu. Odborné i laické veřejnosti se tímto počinem dostává do rukou monografie, která si klade za cíl vylíčit příběh obou národností na ukrajinském území, včetně nezbytných exkurzů do 19. věku, zejména však první poloviny století následujícího.

Spolupráce badatelů byla v tomto případě – nahlíženo širší problematiky – bezpochyby zcela opodstatněná, ne-li nevyhnutelná. Rozdělení textu na dvanáct pasáží přisoudilo pět kapitol českým autorům a sedm polským kolegům, ty jsou sepsány v příslušném národním jazyce.

První čtyři kapitoly pocházejí z pera Jaroslava Vaculíka dlouhodobě zaměřeného na emigrace a reemigrace českých krajanů (hlavně pak volyňských Čechů), kteří se na procesu osídlování Ukrajiny podíleli. Po nástinu českého bádání o našich vystěhovalcích ze sledovaného prostoru následují osudy menšiny pod ruskou nadvládou a poté na území západní Volyně spravované v letech 1921–1939 polskou vládou. Ve spolupráci s Petrem Kozelkou vznikla

čtvrtá pasáž zaměřená na Čechy žijící ve stejném období na Podkarpatské Rusi. Další člen autorského kolektivu, Petr Kaleta, v páté kapitole uplatnil své znalosti historického osídlení východní Haliče a severní Bukoviny – dnes náležejících do ukrajinského teritoria. Texty českých badatelů analyzují a hodnotí osídlovací proces našich vystěhovalců komplexně – v národnostní, ekonomické, politické, demografické i sociální rovině v jeho historicky nejdynamičtější fázi. Zvláštního zřetele se dostává školskému, spolkovému, kulturnímu a náboženskému životu, tiskové produkci, ale i konkrétním podnikatelským aktivitám. Činorodost krajanů je personifikována a jsme tedy zpraveni o osobnostech, jimž se podařilo upoutat pozornost a ve zmíněných oblastech vyniknout. Odborná profilace autorů se zrcadlí v důslednosti vylíčení historického příběhu – neopomněli ani události obou světových válek, které se sledovaného teritoria týkaly a nezdědka si nějakou formu zapojení našich krajanů vynutily. Text odborné práce pojednává i o návratu části českých migrantů, kteří takto reagovali na nelehkou poválečnou situaci a kteří tvořili do značné míry odlišnou skupinu osídlenců ve své nové vlasti. Zde se museli vyrovnat s hospodářskými, kulturními či sociálními odlišnostmi nového ži-

votního prostředí (Češi z Volyně). Autoři taktéž věnovali nezbytnou pozornost rejstříku represí sovětského komunistického režimu – počínaje kolektivizací či vyhnáním a popravami konče – kterým byla minorita vystavena. Krátká sonda se zmiňuje o vývoji krajanské komunity po rozpadu Sovětského svazu a vzniku samostatné Ukrajiny.

Obdobně koncipovaný historický exkurz polských badatelů Mirosława Piwowarczyka a Anny Haratyk se v jednotlivých kapitolách postupně věnuje proměnám životních podmínek, národní identitě polské minority, úloze katolické víry, vzdělávacím, politickým, kulturním a podnikatelským aktivitám.

Čtenáři monografie jistě ocení její přehlednost. Publikace obsahuje kromě úvodu, vlastních kapitol, závěru, seznamů (zejména zahraničních) pramenů a literatury rovněž jmenný rejstřík, anglické resumé a obrazové přílohy v textu.

Na závěr se s ohledem na celkové posouzení anotované práce sluší připomenout, že její autoři se problematikou zabývají dlouhodobě. Přesto ani předkládané kolektivní dílo nemůže postihnout v plné šíři všechny aspekty a peripetie historického příběhu, kterými tehdy žila obě etnika na ukrajinském území. V tomto smyslu zůstává ještě mnoho prostoru k dalším výzkumům.

Kamil Štěpánek (PdF MU Brno)